

MSHM.032.1.2021

**Sprawozdanie z działalności merytorycznej
Muzeum Starożytnego Hutnictwa Mazowieckiego
im. Stefana Woydy w Pruszkowie w 2020 roku.**

I. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA I KONSERWATORSKA

A. Zbiory

1. Komisja Inwentaryzacyjna powołana w 2018 roku przez Dyrektora Muzeum Starożytnego Hutnictwa Mazowieckiego w celu przeprowadzenia inwentaryzacji zbiorów archeologicznych w formie spisu z natury, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach (Dz.U. 2004 nr 202 poz. 2073, w roku 2020 dokonała spisu 10122 pozycji spisowych na 140 arkuszach. Sporządzono raporty końcowe dla każdego ze 150 projektów badawczych, na które podzielono materiał archeologiczny przechowywany w Muzeum.
2. Opracowano Elektroniczny Rejestr Zabytków Wydzielonych składający się z 5520 pozycji.
3. Trwają prace nad przygotowaniem Wykazu zabytków przeznaczonych do ewakuacji na wypadek zagrożenia lub konfliktu zbrojnego. Wykaz liczy 3544 pozycje.
4. Rozpoczęto działania mające na celu przejęcie w depozyt z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie materiałów archeologicznych pochodzących z 4 stanowisk badawczych.

B. Użyczenie zbiorów

1. Pracownikom Muzeum w celu dokonywania opracowań, przeprowadzenia analiz oraz sporządzenia dokumentacji rysunkowej, udostępniano zespoły zabytków archeologicznych. W Rejestrze Użyczeń Zabytków dokonano 8 wpisów (R.U.Z 1/2020 – 8/2020)

C. Konserwacja, badania laboratoryjne, analizy

1. Oddano do konserwacji 50 zabytków żelaznych pochodzących ze stanowisk archeologicznych w Cząstkowie Polskim i Załubicach Starych. Środki finansowe na zabiegi konserwacyjne zostały pozyskane z funduszy Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie (MSHM/Rej.K.2/1/2020).
2. Pracownia Konserwacji Zabytków Metalowych działająca przy Instytucie Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego zwróciła 15 eksponatów przekazanych do konserwacji w 2019 roku (MSHM/Rej.K.2/1/2019).
3. Do Zakładu Bioarcheologii Instytutu Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego przekazano do analizy antropologicznej, materiał kostny pochodzących ze stanowiska Kleszewo, gm. Pułtusk.
4. Oddano do analizy antropologicznej szczątki ludzkie z cmentarzyska kultury łużyckiej ze stanowiska nr 1 w Biskupicach, gm. Brwinów. Badania zostały wykonane przez dr Monikę Dzierlińską z Instytutu Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego.
5. W celu wykonania analiz przekazano do Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk w Łodzi 3 fragmenty tkanin ze stanowiska w Kleszewie gm. Pułtusk oraz Goździk gm. Górzno.

D. Prace dokumentacyjne i archiwizacyjne

1. Prace przy reinwentaryzacji zbiorów zabytków MSHM:
  - a. Trwa opracowanie materiałów archeologicznych przekazanych przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Warszawie w celu ich przejęcia w depozyt. Zmiana statusu prawnego wymaga opracowania kart ewidencyjnych zabytków dla zbiorów wydzielonych, ceramiki i materiałów pomocniczych, a także kart jednostek stratygraficznych, fotografii zabytków, skanów rysunków, metryk magazynowych oraz dokonania oceny stanu zachowania w celu konserwacji (Łajski, pow. legionowski, Stare Babice, pow. warszawski zachodni, Cząstków, pow. nowodworski, Załubice, pow. wołomiński, Zaborów, pow. warszawski zachodni, Fałęcin, pow. pruszkowski).
  - b. Sporządzenie Kart Ewidencyjnych Zabytków dla ceramiki masowej pozyskanej z badań wykopaliskowych z następujących stanowisk: Parzniew AZP 58-64/5; Pęcice, AZP 58-65/4; Milanówek Fałęcin AZP 53-63/51; Baranów AZP 58-

61/50; Brwinów AZP 58-63/11; Stare Babice AZP 56-64/2; Kanie nr AZP 59-64/13; Wygnanki (1968, 1974); Goździk (1959-1961); oraz badania powierzchniowe.

2. Dokonano kolejnych wpisów w Inwentarzu plakatów i afiszów dokumentujących działalność MSHM. Spis liczy 796 numerów inwentarzowych.

E. Projekty badawcze

1. *Kleszewo – cmentarzysko kultur przeworskiej i wielbarskiej. Publikacja wyników badań, tom 1.*

Dwuletni projekt (2020-2021) jest finansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Stanowi pierwszy etap publikacji opracowania materiałów archeologicznych ze stanowiska w Kleszewie, pow. Pułtusk. Pracami terenowymi kierował Stefan Woyda – ówczesny Konserwator Zabytków Archeologicznych na woj. warszawskie. W trakcie dziesięciu sezonów badawczych (1964–1972) zarejestrowano blisko 1100 obiektów archeologicznych. Projekt obejmie publikację materiałów z cmentarzyska kultur przeworskiej i wielbarskiej. Zarejestrowano na niej około 550 grobów pochodzących z okresu między II w. p.n.e. a IV/V w. n.e. Nekropola ta została w całości przebadana. Odkryte materiały znajdują się w zbiorach MSHM. Kolekcja liczy ponad 2000 przedmiotów zrobionych ze szkła, metalu, gliny, kości i kamienia oraz zbliżoną liczbę naczyń glinianych (całych lub we fragmentach), a także kilkanaście tysięcy fragmentów ceramiki.

W ramach realizacji zadania zostanie opublikowany katalog obiektów nieruchomych obejmujący m.in. charakterystykę jam grobowych, opis i klasyfikację typologiczną zabytków archeologicznych, określenie atrybucji kulturowej i datowanie poszczególnych zespołów. Zdigitalizowane zostanie około 150 negatywów zdjęć wykonanych podczas badań wykopaliskowych. Sporządzony będzie numeryczny model terenu stanowiska i jego okolic. Ponadto, wykonane zostaną analizy antropologiczne i archeozoologiczne oraz fragmentów tkanin, a także szczątków botanicznych. Praca składać się będzie z około 300 tablic z rysunkami i fotografiami zabytków.

Wynikiem projektu będzie książka w dwóch wersjach językowych. Obie w formie elektronicznej zostaną udostępnione bezpłatnie na stronie internetowej MSHM. Autorem opracowania i kierownikiem projektu jest Marcin Woźniak.

2. *Dąbek, stan. 9 – nekropola kultur przeworskiej i wielbarskiej na północnym Mazowszu* jest to dwuletni projekt badawczy (2020-2021) finansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Ochrona Zabytków Archeologicznych. Projekt realizowany jest przez Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego natomiast pracownik Muzeum Starożytnego Hutnictwa Mazowieckiego w Pruszkowie został zaproszony do realizacji projektu. Celem zadania jest opracowanie i pełna publikacja wyników badań archeologicznych, prowadzonych w latach 90. XX wieku na cmentarzysku kultury przeworskiej i wielbarskiej w Dąbku (stan. 9), pow. mławski. Znajdźiska te - szczególnie kultury przeworskiej - mają olbrzymi walor naukowy ze względu na wyjątkowe cechy tytułowej nekropoli (bardzo wczesna chronologia, bogactwo elementów stroju, brak broni). Obok kompleksowej analizy źródeł - o walorze stricte naukowym - istotnym elementem realizacji zadania są działania niezbędne dla ulepszenia ochrony konserwatorskiej stanowiska (uściślenie lokalizacji i sporządzenie jego dokumentacji nowoczesnymi metodami). Efektem finalnym będzie dwujęzyczna (język polski i angielski) monografia stanowiska, bezpłatna i ogólnodostępna (także w wersji cyfrowej).

F. Konferencje, sympozja, szkolenia

1. Wystąpienia:

- a. Agata Wiśniewska - *Materiały z okresu wpływów rzymskich i wędrówek ludów z cmentarzyska w Srokowskim Dworze (Srokowie), pow. kętrzyński (dawne Drengfurt/Drengfurtshoff, Kr. Rastenburg). Badania archiwalne ponad 100 lat po odkryciu*” podczas konferencji: „Wykopaliska długie jak życie. Aktualne problemy archeologii i numizmatyki Białorusi oraz regionów sąsiednich, Konferencja poświęcona pamięci białoruskiego archeologa i numizmatyka Aleksandra Mikołajewicza Pławińskiego (1952–2019)”, 16–18 stycznia 2020, Mińsk, Białoruś.

- b. Marcin Woźniak - *Żelazo, gladiatorzy i... różdżkarz. Stan i perspektywy badań nad osadnictwem ludności kultury przeworskiej na zachodnim Mazowszu (środkowa Polska)* na konferencji „Wykopaliska długie jak życie. Aktualne problemy archeologii i numizmatyki Białorusi oraz regionów sąsiednich, Konferencja poświęcona pamięci białoruskiego archeologa i numizmatyka Aleksandra Mikołajewicza Pławińskiego (1952–2019)”, 16–18 stycznia 2020 roku, Mińsk, Białoruś.
- c. Sebastian Chrupek - *Cemetery from the turn of the centuries from Drawsko-Pomorskie (Dramburg), West Pomerania, Poland. Archival sources case study* podczas Międzynarodowej konferencji Keeping Archeology Together – International Online Conference w dniu 25 czerwca 2020 roku organizowanej przez Ośrodek Badań nad Antykiem Europy Południowo-Wschodniej, Wydział Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego, Wydział Studiów Orientalnych Uniwersytetu Warszawskiego pod opieką Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie.
- d. Marcin Woźniak – Poster (razem z Aleksandrą Towarek, Anną Mistewicz, Andrzejem Maciałowiczem, Marcinem Rudnickim, Jarosławem Mizera) *Ancient Roman brass vessel - what can we learn about the history of the object from its chemical analysis?* podczas Virtual EUROCORR The European Corrosion Congress, 7-11 września 2020.
- e. Dorota Słowińska - *Kamasa – (Pra)dziedzictwo – jak wciągnąć widza w niewidzialną historię* podczas konferencji „Kultura w 3D – 3D w kulturze” 4 listopada 2020 rok, Mediateka, Grodzisk Mazowiecki.

2. Publikacje:

- a. Sebastian Chrupek – *Ceramika kultur oksywskiej i wielbarskiej z Pucka na Pomorzu Wschodnim*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. 70, 2020, 203-210.
- b. Sebastian Chrupek – *Cmentarzysko kultury oksywskiej i wielbarskiej w Drawsku Pomorskim w świetle najnowszych badań*, „Materiały Zachodniopomorskie”, t. 15, 2020, 119-237.

- c. Marcin Woźniak *Nowe materiały ze schyłku okresu wpływów rzymskich i początków okresu wędrówek ludów z okolic Wyszogrodu, w pow. plockim*, „Wiadomości Archeologiczne” LXX, 2019, 246–249.
- d. Marcin Woźniak *Relikty cmentarzyska kultury przeworskiej z Błonia, pow. warszawski zachodni*, „Wiadomości Archeologiczne” LXX, 2019, 225–238.
- e. Marcin Woźniak *New finds of the Jezerine-type fibulae from Poland*, „Archeološki vestnik” 71, 2020, 173–192.

3. Stypendia:

Sebastian Chrupek - „Stypendium imienia Marka i Grażyny Dulniczów” Centrum Archeologii Bałtyckiej i Skandynawskiej w Szlezwiku i w Uniwersytecie im. Albrechta w Kilonii. 11.02.2020 – 16.03.2020.

4. Udział w szkoleniach:

- a. 27 maja 2020 roku – Webinarium *Jak angażować dzieci za pośrednictwem sieci? Czyli kilka dobrych rad dla zdalnych animatorów kultury* organizowane przez Mazowiecki Instytut Kultury.
- b. 28 maja 2020 rok - Webinarium pt. *Jak pracować, animować, edukować zdalnie* organizowane przez Mazowiecki Instytut Kultury.

5. Udział w seminariach, konferencjach naukowych i sprawozdawczych organizowanych poza siedzibą instytucji:

- a. 22 stycznia, 2020 roku - Seminarium Bałtyjskie, organizowane przez Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie i Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego.
- b. 27 lutego 2020 roku - Seminarium z cyklu „Colloquium Barbaricum” organizowane przez Instytut Archeologii UW.
- c. 29 maja 2020 roku - Spotkanie on Line *Edukacja muzealna. Spotkanie liderek i liderów edukacji muzealnej* organizowane przez Forum Edukatorów Muzealnych i Muzeum Warszawy.
- d. Konferencja międzynarodowa *Keeping Archeology Together – International Online Conference* w dniu 25.06.2020 organizowanej przez Ośrodek Badań nad

Antykiem Europy Południowo-Wschodniej, Wydział Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego, Wydział Studiów Orientalnych Uniwersytetu Warszawskiego pod opieką Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie.

II DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA, OŚWIATOWA I KULTURALNA

A. Nagrody

29 lutego 2020 roku w Sali Kolumnowej Wydziału Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego zostały wręczone nagrody Stowarzyszenia Historyków Starożytności. Nagrodę za zasługi dla popularyzacji wiedzy o świecie starożytnym w Polsce otrzymała dyrektor Muzeum Dorota Słowińska-Kamasa.

B. Wystawy

1. Wystawa stała

W 2020 roku zwiedzanie ekspozycji stałej *Przedświt – Mazowieckie Centrum Metalurgiczne z przełomu er* jest ograniczone. W związku z epidemią SARSCoV2 wystawa była nieczynna od połowy marca do 22 maja oraz od 1 listopada do 31 grudnia. W okresie od 23 maja do 31 października, w soboty i niedziele, w reżimie sanitarnym wystawa była udostępniana zwiedzającym. Obowiązywał nakaz zasłaniania nosa i ust, zakładania rękawiczek, oraz limit osób i zachowanie dystansu. W tym okresie zwiedzanie miało indywidualny charakter.

Od 6 sierpnia 2020 roku istnieje możliwość wirtualnego zwiedzania stałej ekspozycji. Wirtualny spacer umożliwia samodzielne poruszanie się po wystawie, odsłuchiwanie i czytanie tekstów oraz obejrzenie najciekawszych eksponatów. Projekt został zrealizowany w ramach programu „Kultura w sieci” ogłoszonego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego realizowanego przez Narodowe Centrum Kultury.

Wystawę stałą odwiedziło 1633 osoby, z wirtualnego spaceru skorzystało 4 237 osób.

2. Wystawy czasowe

Ze względu na obostrzenia wynikające z trwającego stanu epidemii SARS-CoV-2, Muzeum w 2020 roku organizowało ekspozycje plenerowe.

- a. W ogrodzie muzealnym od 30 czerwca do 31 września 2020 roku była udostępniona zwiedzającym wystawa czasowa zatytułowana *Mazowieckie centrum metalurgiczne z przełomu er. Odkryj starożytne Mazowsze*. Ekspozycja w przystępny sposób informowała o odkryciu i efektach prowadzonych badaniach archeologicznych w Brwinowie i okolicach.
- b. Podczas Pruszkowskiego Festiwalu Archeologicznego ARTEfakty 2020 goście Muzeum mogli zapoznać się z działalnością niezwyklej osoby – Eleonory Plutyńskiej - jej twórczością oraz pracą nad przywróceniem tradycji tkactwa dwuosnowowego, którą odkryła w Janowie na Podlasiu. Wystawa zatytułowana *Eleonora Plutyńska – W poszukiwaniu splotów* była udostępniana na terenie Muzeum oraz w Nowej Stacji Pruszków od 2 sierpnia do 28 września 2020 roku.
- c. Od 5 września do 20 października była dostępna wystawa czasowa poświęcona Leopoldowi Tyrmandowi z okazji 100. rocznicy urodzin tego niezwyklego człowieka - niepokornego pisarza, niezależnego publicyście, krytyka muzycznego, antykomunisty, bikiniarza, ikony Warszawy a przede wszystkim propagatora ruchu jazzowego w Polsce. Ekspozycja *Jazz Tyrmand* przedstawiała jego postać, jako miłośnika jazzu.

Ekspozycje czasowe odwiedziło 1547 osób.

C. Lekcje muzealne

Popularyzacja wiedzy o archeologii, informowanie o zbiorach Muzeum, a za ich pośrednictwem upowszechnianie wiedzy o życiu codziennym naszych przodków jest jednym z głównych zadań Muzeum Starożytnego Hutnictwa Mazowieckiego im. Stefana Woydy w Pruszkowie. Oferta edukacyjna Muzeum skierowana jest do uczniów szkół podstawowych, gimnazjów, szkół średnich, przedszkoli oraz osób dorosłych.

Prowadzenie lekcji zostało przerwane w połowie marca ze względu na ogłoszony stan epidemii SARSCov2.

W czasie wakacji Muzeum przygotowało specjalną ofertę zajęć w ramach letniego wypoczynku dzieci w mieście oraz lekcje muzealne organizowane podczas Pruszkowskiego Festiwalu Archeologicznego ARTEfakty 2020. Spotkania były objęte obostrzeniami sanitarnymi i odbywały się głównie w przestrzeni ogrodu muzealnego.

Na początku nowego roku szkolnego stacjonarne działania edukacyjne Muzeum zostały dostosowane do aktualnej sytuacji epidemicznej, zgodnie z rozporządzeniami Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz wytycznymi Głównego Inspektora Sanitarnego i Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Pruszkowie. Jednocześnie trwał opracowywanie zajęć muzealnych online - poznawanie specyfiki nowej formy działań edukacyjnych a także nauka obsługi różnego rodzaju programów umożliwiających prowadzenie wideokonferencji.

Stała oferta edukacyjna Muzeum:

1. *Tańcowała igła z nitką - czyli jak zostać krawcem;*
2. *W warsztacie garncarskim;*
3. *W dawnym domu;*
4. *Dzieje najstarsze Mazowsza;*
5. *Muzeum bez tajemnic;*
6. *Jak dawniej pisano;*
7. *Kuj żelazo, póki gorące;*
8. *Wśród myśliwych i zbieraczy;*
9. *Baśnie i legendy dawnego Mazowsza;*
10. *Budowniczości Mazowsza;*
11. *Słowiańskie Mazowsze;*
12. *Fibula.*

W lekcjach muzealnych uczestniczyło 631 osób.

D. Koncerty

Początek nowego roku 2020 i okres karnawału uświetnił monodram muzyczny *Kaprysy zaspokojone* w wykonaniu Magdaleny Warzechy, niezwykle utalentowanej i cenionej aktorki Teatru Narodowego.

W ramach Sezonu muzycznego 2019/2020 wystąpiła jedna z najwybitniejszych osobowości artystycznych w Polsce – skrzypaczka Katarzyna Duda, której towarzyszyła Kameralna N-Harmonia. Zgromadzeni słuchacze usłyszeli utwory Piazzolli i Vivaldiego.

Cieszące się w 2019 roku bardzo dużym zainteresowaniem koncerty dla dzieci Muzeum postanowiło kontynuować w 2020 roku. W pierwszym półroczu 2020 roku odbyło się 2 wydarzenia muzyczne z udziałem zespołu Mozaika: *Dobry żart tynfa wart – czyli różne możliwości wywołania radości* oraz *Galicja – opowieści z gór, jarmarku i chmur*.

W miesiącu marcu koncerty zaplanowane na rok 2020 ze względu na ogłoszony stan epidemii SARS-CoV-2 zostały odwołane.

Od czerwca do lipca, w nowej formule, z zachowaniem obowiązujących zasad bezpieczeństwa, został zorganizowany nowy cykl koncertów promenadowych. W każdą niedzielę, w muzealnym ogrodzie, słuchacze mogli wysłuchać utworów Fryderyka Chopina w wykonaniu znakomitych polskich artystów.

W ramach Pruszkowskiego Festiwalu Archeologicznego Artefakty 2020 odbyły się koncerty i spektakle muzyczne skierowane do osób dorosłych jak i dzieci. Przewodnim tematem muzycznych wydarzeń było tkactwo.

W grudniu, ze względu na obowiązujące obostrzenia, odbył się koncert online. Miłośnicy jazzu mogli wysłuchać Trio 4 Chet. Muzycy grali w muzealnej oranżerii bez udziału publiczności.

Łącznie w koncertach uczestniczyło 1936 osób.

E. Rodzinne warsztaty rękodzielnicze – *Sobota z ...*

Sobota z ... to cykliczne spotkania warsztatowe skierowane do dzieci z opiekunami, młodzieży, dorosłych oraz seniorów, podczas których podejmowane są próby rekonstrukcji starożytnych technik rękodzielniczych. Istotnym elementem warsztatów jest twórcze podejście uczestników do dawnych rzemiosł i umiejętności. Pierwsze spotkanie odbyło się 8 lutego i była to *Sobota z ... gliną*. Wydarzenie to rozpoczęło okres zimowych ferii.

W wydarzeniu uczestniczyło 279 osób

F. Zimowe ferie w mieście - Feriowisko 2020

Muzeum zaangażowało się w organizację zimowego wypoczynku dzieci i młodzieży dołączając do organizowanych przez Książnicę Pruszkowską Ferii w Bibliotece. W Filii nr 3 Książnicy Pruszkowskiej Muzeum przygotowało pogadankę połączoną z prezentacją multimedialną oraz demonstracją zrekonstruowanych zabytków archeologicznych. Dzieci miały okazję dowiedzieć się jak wygląda warsztat pracy archeologa, jakimi narzędziami pracuje i w jaki sposób sporządza dokumentację oraz jaką rolę pełni konserwator zabytków. Ponadto, zapoznały się ze spektakularnymi odkryciami – zarówno na świecie, jak i w Polsce (piramid, Troi, Biskupinie i osadach hutniczych z terenu dzisiejszego Mazowsza).

G. Żelazny Most – projekt edukacyjny

W 2020 roku była kontynuowana druga edycja projektu edukacyjnego *Żelazny Most* realizowanego przez Podkowińskie Liceum Ogólnokształcące nr 60 oraz Liceum Ogólnokształcące w Staszowie we współpracy z Muzeum Starożytnego Hutnictwa Mazowieckiego im. Stefana Woydy w Pruszkowie. Jego uczestnicy poznają dziedzictwo archeologiczne starożytnego Mazowsza a szczególnie osadnictwo hutnicze sprzed 2 tysięcy lat. Uczestnicząc w różnego rodzaju pogadankach, prelekcjach, warsztatach, zwiedzając ekspozycję, uczniowie mają możliwość zaznajomienia się ze specyfiką warsztatu pracy archeologa, poznania kultury materialnej i duchowej ludów Barbaricum epoki żelaza.

W części warsztatowej uczniowie podjęli się rekonstrukcji strojów charakterystycznych dla okresu wpływów rzymskich. Ubrania te będą wykorzystywane podczas różnego rodzaju wydarzeń rekonstrukcyjnych.

Uczestnicy projektu wzięli aktywny udział w realizacji warsztatów brązowniczych, które odbyły się podczas *Wieczoru z Nauką* w ramach 24. Festiwalu Nauki.

Realizacja tego projektu jest okazją do współpracy z młodzieżą zainteresowaną prahistorią, świadomą dziedzictwa archeologicznego regionu.

H. Gra międzymuzealna - RAZ, DWA, TRZY WARSZAWIAKIEM JESTEŚ TY...

Muzeum Starożytnego Hutnictwa Mazowieckiego po raz trzeci włączyło się w realizację wakacyjnej gry międzymuzealnej *Raz dwa trzy Warszawiakom jesteście Ty*, koordynowanej przez Muzeum Powstania Warszawskiego. Celem projektu skierowanego do rodziców z dziećmi, jest aktywne poznawanie muzeów Warszawy i okolic. W czasie wakacji od 20

czerwca do 6 września uczestnicy mogli m.in. poznawać dzieje najstarsze Mazowsza, w tym szczególnie życie codzienne mieszkańców osad hutniczych sprzed 2 tysięcy lat. Aby uczestniczyć w grze zainteresowani musieli zarejestrować się na stronie www.razdwatrzywarszawiak.pl, i pobrać zadania do wykonania, a następnie odwiedzając wybrane placówki odpowiadać na pytania z arkusza. Muzeum pruszkowskie przygotowało 2 zestawy detektywistycznych pytań, dla dzieci starszych i młodszych, których odpowiedzi należało szukać zwiedzając stałą wystawę *Przedświt Mazowieckie centrum metalurgiczne z przełomu er.*

I. Pruszkowski Festiwal Archeologiczny Artefakty 2020

W pierwszym półroczu 2020 roku trwały intensywne prace nad opracowaniem programu III edycji Pruszkowskiego Festiwalu Archeologicznego Artefakty 2020 *Nie traćmy wątku – opowieść o tkactwie i tkaninie*. Nawiązywano kontakty z wykonawcami, konstruowano programy edukacyjne dla dzieci, młodzieży, osób dorosłych w tym także seniorów oraz osób z dysfunkcjami. Opracowywano formę i zakres tematyczny otwartych spotkań, prelekcji, wystaw, koncertów i spektakli. Poszukiwano sponsorów, a także w celu pozyskania funduszy, Muzeum przystąpiło do konkursu w ogólnopolskim programie grantowym - *Patriotyzm Jutra* realizowanym ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, którego operatorem było Muzeum Historii Polski. Projekt Festiwalu otrzymał dofinansowanie, jednakże ze względu na ograniczenia związane z epidemią SARS-CoV-2, trzeba było dostosować koncepcję i formę realizacji zadań do nowej sytuacji epidemicznej.

Wydarzenia otwarte zaplanowane na wrzesień zostały przeniesione na sierpień i odbywały się w każdą niedzielę miesiąca, wszystkich uczestników obowiązywały obostrzenia sanitarne. Festiwal odbywał się na świeżym powietrzu w bezpiecznej przestrzeni ogrodu muzealnego oraz częściowo w świecie wirtualnym. Projekt miał na celu przybliżenie wiedzy o jednym z najstarszych rzemiosł uprawianych przez człowieka, nie tylko od strony obróbki włókien, technologii wyrobu różnego rodzaju tkanin, taśm i sznurków, ale także ukazanie szeregu odniesień, związanych z tkactwem, w obrazie współczesnej kultury – począwszy do mitologii i wierzeń a skończywszy na tradycji ludowej i muzyce. W spotkaniach uczestniczyli archeolodzy, historycy, rekonstruktorzy, artyści, tradycyjne tkaczki, animatorzy, współcześni rzemieślnicy i językoznawcy.

Na stanowiskach rekonstrukcyjnych goście Festiwalu mogli zapoznawać się z procesem tkackim począwszy od rodzajów i sposobów pozyskiwania surowca, jego obróbki, narzędzi i technik po gotowe wyroby charakterystyczne dla epoki żelaza (kulturę celtycką i terytorium Barbaricum oraz starożytnego Rzymu), a także domowe wytwórstwo obecne w kulturze ludowej i czasach współczesnych. Odbyły się spektakle muzyczne skierowane do dzieci, młodzieży i dorosłych, w których tematyka nawiązywała do archaicznych opowieści związanych z przędzeniem, tkaniem i tkaczką funkcjonujących w kulturze Bliskiego i Dalekiego Wschodu, starożytnej Grecji, mitologii słowiańskiej i germańskiej, a także w kulturze polskiej.

Dla najmłodszych uczestników festiwalu przygotowano szereg różnorodnych spotkań – gier i zabaw oraz warsztatów zorganizowanych w ramach Strefy Malucha podczas dni otwartych oraz lekcji festiwalowych skierowanych do grup zorganizowanych i osób indywidualnych, które odbywały się w ciągu tygodnia.

Przeprowadzono warsztaty filcu dla dorosłych, wykonywania krajek dla harcerzy, warsztaty tkania dla seniorów i osób niedowidzących.

Uczestnicy Pruszkowskiego Festiwalu Archeologicznego mogli zwiedzać plenerową wystawę przybliżającą postać Eleonory Plutyńskiej, która przywróciła zanikłą już tradycję tkania na warsztacie dwuosłonowym na Podlasiu.

W Szkole Podstawowej nr 10 w Pruszkowie został zrealizowany projekt edukacyjno-artystyczny *W niezwykłym świecie filcu*, w który zostali zaangażowani wszyscy uczniowie tej placówki. Celem projektu było zaznajomienie dzieci z techniką filcowania oraz wykonanie, z uzyskanego filcu, obrazu będącego ilustracją bajki Marii Konopnickiej *Na jagody*. Obraz został wyeksponowany na holu szkoły.

Kolejnym dużym projektem, jaki został zrealizowany podczas Festiwalu Artefakty to podcasty historyczne - wirtualne mini wykłady i opowieści zatytułowane *To jest temat*. Archeolodzy, historycy, językoznawca, tkaczka i aktorka opowiadali o tkactwie - jego dziedzictwie oraz obecności w kulturze polskiej i europejskiej. Podcasty były systematycznie udostępniane w internecie i będą w dalszym ciągu dostępne szerokiej publiczności.

Podsumowaniem głównych zagadnień poruszanych w trakcie Pruszkowskiego Festiwalu Archeologicznego Artefakty 2020 jest film pt. *Tkanie opowieści*, udostępniony na YouTube i FB Muzeum.

Odbiorcami III edycji Pruszkowskiego Festiwalu były dzieci, młodzież i osoby dorosłe, przede wszystkim rodziny. Uczestnikom wydarzeń przybliżano wiedzę nie tylko o dziedzictwie kulturowym i archeologicznym tkactwa, ale także o fenomenie mazowieckiego centrum metalurgicznego sprzed 2 tysięcy lat.

Integracja lokalnej społeczności wokół Muzeum oraz nabywanie i rozwój nowych umiejętności rękodzielniczych było jednym z najważniejszych celów całego wydarzenia.

Łącznie z oferty Artefaktów skorzystało 6 071 osób

J. Czytanki w ogrodzie

W czasie wakacji, systematycznie w każdy czwartek, odbywały się letnie spotkania dla dzieci najmłodszych pt. *Czytanki w ogrodzie*. Wiodącym tematem edycji były bajki napisane przez dzieci w ramach projektu *Dzieci – dzieciom*. Zostało zaprezentowanych 15 bajek młodych autorów wyłonionych w konkursie zorganizowanym przez Szkołę Podstawową nr 10 w Pruszkowie. Ze względu na stan epidemii Covid 19 obowiązywał specjalny regulamin minimalizujący możliwość zakażenia dzieci i opiekunów oraz organizatorów. Na zakończenie każdego spotkania dzieci otrzymywały pakiety materiałów do prac plastycznych, które mogły wykonać w domu. We wrześniu, w oranżerii pruszkowskiego muzeum odbył się uroczysty finał konkursu *Dzieci - dzieciom* z udziałem autorów bajek, władz Szkoły Podstawowej nr 10 oraz przedstawicieli Urzędu Miast Pruszkowa.

Łącznie w wydarzeniu uczestniczyło 199 osób.

K. Europejskie Dni Dziedzictwa 2020 - „Moja droga”

Wykorzystując motyw drogi, jako metaforę poznawania, Muzeum przygotowało 3 stanowiska, na których zgromadzone zabytki były swoistą ścieżką poznawczą różnych aspektów przeszłości. 19 września goście Muzeum mieli możliwość dowiedzieć się, jakimi nośnikami wiedzy mogą być odkryte przez archeologów przedmioty związane ze starożytnym hutnictwem i kowalstwem, obróbką poraża oraz numizmatyką. Spotkanie odbyło się w oranżerii pruszkowskiego muzeum z zachowaniem rygoru sanitarnego.

Uczestniczyło w nich 15 osób.

L. 24. XXIV Festiwal Nauki 2020

” Brak inwestycji w naukę jest inwestycją w ignorancję”

Muzeum po raz kolejny włączyło się w przygotowanie bloku wydarzeń w ramach 24. Festiwalu Nauki. 25 września 2020 roku został zorganizowany *Wieczór z nauką*, którego częścią była prelekcja Łukasza Karczmarka - *Brązowe starożytności Mazowsza*. Uczestnicy mogli, stacjonarnie oraz online, poznać dzieje Mazowsza sprzed ponad 3 tysięcy lat. Ponadto, podczas *Wieczoru z nauką* odbyły się eksperymentalne warsztaty brązownicze z aktywnym udziałem młodzieży z Podkowieńskiego Liceum Ogólnokształcącego.

Łącznie z oferty skorzystało 68 osób

M. Czytelnia naukowa

Ze zbiorów Czytelni naukowej Muzeum stale korzystają pracownicy placówki. Księgozbiór w 2020 roku powiększyli się o 11 sztuk książek i czasopism i liczy 6851 pozycji. Do elektronicznego katalogu zbiorów czytelni wprowadzono 1000 pozycji.

N. Działalność promocyjna

Muzeum prowadzi aktywną działalność promocyjną na muzealnym profilu społecznościowym www.facebook.com zamieszczając informacje o bieżących wydarzeniach, relacje z zakończonych projektów, ciekawostki z polskiej i światowej archeologii.

Na stronie internetowej zamieszczane są obszerniejsze informacje, relacje, wywiady z artystami, artykuły dotyczące wystawy stałej oraz zabytków pochodzących z muzealnej kolekcji.

Stale jest prowadzona współpraca w ramach promocji i patronatów z mediami internetowymi. Zamieszczane są zapowiedzi na forach, w grupach na FB oraz na specjalnych platformach umożliwiających dodawanie wydarzeń kulturalnych (np. muzealnictwo.pl, Kultura Dostępna, KIWI, Polska Zaprasza czy Co Jest Grane?).

Muzealny Newsletter liczy ponad 482 odbiorców i jest systematycznie wysyłany do zainteresowanych osób.

Wykonywane są plakaty, afisze, ulotki i zaproszenia informujące o imprezach odbywających się w naszej placówce.

Uczestniczyliśmy w Targach Turystyki i Czasu Wolnego we Wrocławiu (28-29 lutego).

Z chwilą ogłoszenia w Polsce stanu epidemii i wprowadzenia lockdownu, co za skutkowało zamknięciem dla zwiedzających Muzeum, opracowywano szereg działań wirtualnych. Przygotowywano i systematycznie zamieszczano na forach internetowych Muzeum informacje popularnonaukowe z kraju i ze świata, ciekawostki archeologiczne, udostępniano archiwalne materiały z wykopalisk prowadzonych przez placówkę, gry i zabawy oraz łamigłówki związane z dziejami dzisiejszej Polski i Europy sprzed 2 tysięcy lat a przede wszystkim ze stałą wystawą *Przedświt*.

Muzeum prowadziło szeroko zakrojoną kampanię informacyjno-reklamową Pruszkowskiego Festiwalu Archeologicznego ARTEfakty 2020. Opracowano spójny logotyp i grafikę materiałów informacyjnych oraz działania promocyjne począwszy od konkursu na najlepszy film reklamujący Festiwal, filmowe zapowiedzi wydarzeń po uruchomienie strony internetowej Artefaktów oraz stałą obecność na forach internetowych, gdzie informowano i zdawano relacje z odbytych projektów.

O. Współpraca z instytucjami Pruszkowa

1. Współpraca z Urzędem Miejskim w Pruszkowie oparta jest na współuczestnictwie w przygotowaniu i realizacji projektów, udostępnianiu pomieszczeń muzealnych, sprzętu oraz obsłudze imprez. W pierwszym półroczu 2020 roku odbyła się Uroczysta Sesja Rady Miasta.
2. Współpraca z Książnicą Pruszkowską w trakcie zimowych ferii 2020 oraz podczas Pruszkowskiego Festiwalu Nauki Artefakty 2020. Wspólna realizacja zajęć dla dzieci.
3. Współpraca z Muzeum Dulag121 przy organizacji wykładu wygłoszonego w trakcie Pruszkowskiego Festiwalu Nauki Artefakty 2020
4. Centrum Kultury i Sportu w Pruszkowie. Przygotowanie i przeprowadzenie cyklu lekcji muzealnych dla dzieci w ramach Letnich Półkolonii organizowanych przez Centrum. Zajęcia odbywały się w czwartki przez cały okres wakacji.
5. Nowa Stacja – Centrum Handlowe w Pruszkowie. Zorganizowanie w przestrzeni Centrum wystawy czasowej pt. *Eleonora Plutyńska – W poszukiwaniu splotów* w ramach Festiwalu Artefakty 2020.
6. Szkoła Podstawowa nr 10 im. Marii Konopnickiej w Pruszkowie
  - a. Realizacja projektu edukacyjno-artystycznego *W magicznym świecie filmu*, angażującego całą społeczność szkolną. Efektem końcowym było wykonanie

obrazu z filmu będącego ilustracją bajki *Na jagody* Marii Konopnickiej. Wydarzenie było istotną częścią projektu Festiwalu Artefakty.

- b.** W ramach cyklicznie organizowanych przez Muzeum *Czytanek w ogrodzie*, uczniowie SP nr 10 napisali bajki dla dzieci, które były czytane podczas letnich spotkań w Muzeum.

W 2020 roku z oferty Muzeum skorzystało 17 453 osoby w tym stacjonarnie 9 318 i online 8 135 osób.

